

Asia Siviilipalvelusmiehen oikeus luomaansa tietokoneohjelmistoon

Hakija A

Annettu Helsingissä 23.2.1999

Selostus asiasta

A (jäljempänä hakija) on 26.8.1998 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siviilipalvelusmiehen oikeudesta luomaansa tietokoneohjelmistoon.

Lausuntopyynnössä kerrotaan, että hakija suorittaa siviilipalveluksen korkeakoulussa. Siviilipalveluksen yhteydessä hakija jatkaa sellaisen tietokoneohjelmiston luomista, jonka hän on aloittanut jo ennen siviilipalveluksen alkua ja jonka luominen osittain liittyy hänen tehtäviinsä palveluspaikassa. Hakijan mukaan ohjelmisto on itsenäinen ja omaperäinen ja siten tekijänoikeudella suojattu. Tekijänoikeus syntyy hakijalle, koska hän luo ohjelmiston.

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, siirtyykö tekijänoikeus hänen siviilipalveluksessa luomaansa ohjelmistoon lain nojalla palveluspaikalle tai valtiolle. Lisäksi hakija kysyy olisiko oikeuksien siirtymiseen vaikutusta, jos kysymys olisikin varusmiespalveluksesta ja palveluspaikkana olisi puolustusvoimat.

Hakija kertoo työskentelevänsä tietotekniikka-alalla toimivassa yhtiössä. Siviilipalveluksen ajaksi hänen työsuhteensa keskeytyy, mutta se jatkuu siviilipalveluksen päätyttyä. Hakijan mukaan on epäselvää kuuluisiko hänen työsuhteeseensa sellaisen ohjelmiston luominen, jonka hän luo siviilipalvelussuhteessa. Siinä tapauksessa että se kuuluisi, hakija kysyy "voidaanko ajatella, että työsuhteen keskeytymisellä siviilipalveluksen vuoksi ei olisi merkitystä tekijänoikeuslain 40 b §:n 1 momentin soveltamisen kannalta, vaan tekijänoikeus siviilipalveluksen yhteydessä luotuihin teoksiin siirtyisi työnantajalle?"

Vastineet

Tekijänoikeusneuvosto on saanut hakijalta tiedon lausuntopyynnössä tarkoitettusta korkeakoulusta ja työnantajasta. Tekijänoikeusneuvosto on varannut Teknilliselle korkeakoululle ja työnantajalle mahdollisuuden ilmaista näkemyksensä asiassa. Lisäksi tekijänoikeusneuvosto on varannut

Pääesikunnan oikeudelliselle osastolle tilaisuuden näkemyksensä ilmaisemiseen. Edellä viitattu työnantaja ei ole antanut asiassa vastinetta. Sen sijaan Teknillinen korkeakoulu ja Pääesikunta ovat toimittaneet asiasta kirjelmät tekijänoikeusneuvostolle.

Teknillinen korkeakoulu

Teknillisen korkeakoulun 27.1.1999 päivämäärän kirjelmän mukaan lainsäädäntöä pitäisi selkiyttää niin, että oikeudet siviilipalvelusta suorittavan henkilön työn kaikkiin tuloksiin siirtyisivät ilman muuta palveluspaikalle samoin kuin normaalissa työ- tai virkasuhteessa.

Teknillinen korkeakoulu toteaa, että työsuhdekeksintölakia ei sovelleta yliopiston tai korkeakoulun opettajiin tai tutkijoihin. Sen vuoksi korkeakoulu on käytännössä siirtänyt erillisellä sopimuksella oikeudet työn tuloksiin näissä tehtävissä työskenteleviltä henkilöiltä korkeakoululle sellaisissa tapauksissa, joissa korkeakoulu on projektitoiminnan yhteydessä sitoutunut luovuttamaan projektin tulokset ostajalle. Korkeakoulu aikoo jatkossa käyttää oikeuksien siirtomenettelyä myös siviilipalvelusmiesten kanssa, jotta välttyttäisiin epäselvyyksiltä.

Koska lausuntopyynnön hakija on toivonut voivansa esiintyä anonyminä, korkeakoulu ei ole lähtenyt selvittämään tapauksen yksityiskohtia. Näin ollen korkeakoululla ei ole tietoa siitä, onko sillä tai sen palveluksessa olevilla tutkijoilla vaatimuksia hakijan siviilipalveluksessaan luomaan tietokoneohjelmaan. Näin voi olla, jos hakija on ohjelmaa luodessaan käyttänyt hyväkseen korkeakoulun tai sen tutkijoiden omistuksessa olevaa tietoa.

Teknillisen korkeakoulun mukaan oikeuksia määriteltäessä on otettava huomioon se, onko hakija on käyttänyt ohjelmassa tai sen osassa hyväkseen korkeakoululla luotua ohjelmistoa tai muuta tekijänoikeudella suojattua teosta. Korkeakoulun mukaan ei ole hyväksyttävää, että korkeakoululle tai sen tutkijoille kuuluvia tuloksia siirtyy hallitsemattomasti mahdollisesti jopa ulkopuolisen yrityksen omistukseen. Muutenkin korkeakoulun kannalta katsottuna se periaate, että siviilipalvelusmiehen palvelussuhteen aikana tekemän työn tulokset voisivat automaattisesti siirtyä hänen varsinaiselle työnantajalleen, vaikuttaa kestävämmältä.

Teknillinen korkeakoulu toteaa lopuksi, että asia on tutkittava yksityiskohtaisesti ennen kuin voidaan päättää oikeuksien omistuksesta.

Pääesikunta

Pääesikunnan oikeudellisen osaston 21.1.1999 päivämäärässä kirjelmässä todetaan, että hallitusmuodon 75 §:n 1 momentin mukaan jokainen

Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan, niinkuin siitä laissa säädetään. Vakiintuneen tulkinnan mukaan hallitusmuoto asettaa jokaisen kansalaisen tilaan, jossa tämä voidaan määrätä osallistumaan puolustukseen ja sitä avustamaan. Hallitusmuodon 75 §:n 1 momenttiin perustuen edellä viitatuista velvollisuudesta on säädetty tarkemmin asevelvollisuuslaissa, siviilipalveluslaissa sekä valmius- ja puolustustilalaeissa.

Pääesikunnan oikeudellisen osaston mukaan varusmiespalvelus perustuu asevelvollisuuslakiin. Sotilaiden, kuten varusmiespalvelustaan suorittavien, kuuliaisuusvelvollisuutta korostetaan rikoslaissa nimenomaisin rangaistussäännöksin. Käskyjen täyttämättä jättäminen rangaistaan kuuliaisuusrikoksena. Ohjesääntöjen tai niihin rinnastettavien ohjeiden noudattamatta jättäminen rangaistaan palvelusvelvollisuuden rikkomisena.

Varusmiesten palvelus muodostuu joko sotilaskäskyjen täyttämisestä tai ohjesääntöjen tai vastaavien ohjeiden noudattamisesta. Sotilasesimiesten käskyvaltasuhde on voimassa palveluksessa ja palvelusasioissa myös palveluksen ulkopuolella sinä aikana, jonka varusmies on palvelussuhteessa puolustusvoimiin.

Jos varusmies luo palvelussuhteensa aikana tietokoneohjelman tai siihen välittömästi liittyvän teoksen, varusmies suorittaa sen palvelussuhteessa puolustusvoimiin sotilaskäskyn perusteella ja sotilaskäskyn täyttämisenä. Varusmieheltä voidaan tiedustella halukkuutta saada tietty koulutus hyväkseen. Varusmies määrätään tiettyyn koulutukseen sotilaskäskyllä joko ilmoittamansa halukkuuden mukaisesti tai sen vastaisesti.

Pääesikunnan oikeudellisen osaston mukaan varusmiestä ei voida rinnastaa tekijänoikeuslain 40 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun korkeakoulun opetus- ja tutkimustyössä itsenäisesti toimivaan tekijään, johon pykälän 1 momentin säännöksiä ei sovelleta. Oikeudellinen osasto pitää selvänä, että tekijänoikeudet varusmiehen palvelusaikanaan luomaan tietokoneohjelmaan tai siihen välittömästi liittyvään teokseen siirtyvät puolustusvoimille tekijänoikeuslain 40 b §:n perusteella.

Pääesikunnan oikeudellinen osasto toteaa, etteivät siviilipalvelusasiat kuulu puolustusvoimien toimialaan. Osasto ilmaisee kuitenkin näkemyksensä, että siviilipalveluksen aikana luotujen tietokoneohjelmien tai niihin välittömästi liittyvien teosten tekijänoikeuksien siirtymisessä työnantajalle noudatettaneen samoja periaatteita kuin varusmiespalveluksessa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyyntöä ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan aineistoa, jota voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Teos osoittaa siten tekijänsä luovuutta. Teos voi olla esimerkiksi tietokoneohjelma. Tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin mukaan teoksena pidettävää tietokoneohjelmaa suojataan kirjallisena teoksena.

Tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä säädetään tekijänoikeuden sisällöstä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Tekijänoikeuslain 3 §:ssä säädetään tekijän moraalisisista oikeuksista. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla sekä teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Pykälän 3 momentin mukaan tekijä voi sitovasti luopua moraalisisista oikeuksistaan vain jos kyseessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.

Tekijänoikeuslain 43 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle, teoksen tekijälle. Tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden siirtymisestä säädetään tekijänoikeuslain 3 luvussa (27-42 §). Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27-29 §:ssä. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten. Teoksen kappaleen luovutukseen ei, tilauksesta valmistettua muotokuvaa koskevin poikkeuksin, sisälly tekijänoikeuden luovutusta. Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle. Jos oikeus kuuluu liikkeelle, sen saa kuitenkin luovuttaa liikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä. Tekijänoikeuslain 3 lukuun sisältyy tekijänoikeuden luovutuksia koskevien yleisten säännösten lisäksi tiettyjä tilanteita koskevia yksityiskohtaisempia säännöksiä. Tekijänoikeuslain 27 §:n 3 momentin mukaan kyseisiä erityissäännöksiä sovelletaan vain, jos ei ole sovittu toisin.

Tekijänoikeuslaissa ei ole säädetty tekijänoikeuden luovutukselle määrämutoa. Oikeuksia voidaan siirtää nimenomaisella kirjallisella tai suullisella sopimuksella. Oikeudet voivat siirtyä joissakin tilanteissa ilman nimenomaista sopimistakin.

Työ-, virka- tai toimeksiantosuhteessa luotu tietokoneohjelma

Tekijänoikeus syntyy teoksen tekijälle myös silloin, kun teos luodaan työ-, virka- tai toimeksiantosuhteessa. Tällöin nousee luonnollisesti esille kysymys siitä, missä laajuudessa työn- tai toimeksiantaja voi hyödyntää tekijän luomia teoksia. Tekijänoikeuslaissa ei ole yleisiä säännöksiä tekijänoikeuden siirtymisestä tekijältä työn- tai toimeksiantajalle. Tekijänoikeuden siirtymisestä näissä tilanteissa voidaan sopia. Oikeuskäytännössä oikeuksien on katsottu siirtyneen työnantajan toimialan edellyttämässä laajuudessa.

Tietokoneohjelmaan olevan tekijänoikeuden siirtymistä koskee tekijänoikeuslain yleisten luovutussäännösten lisäksi lain 40 b §:n erityissäännös. Pykälän 1 momentissa säädetään: "Jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua tietokoneohjelmaa ja siihen välittömästi liittyvää teosta." Pykälän 2 momentin mukaan 1 momenttia ei sovelleta sotilasopetuslaitoksia lukuunottamatta korkeakoulun opetus- ja tutkimustyössä itsenäisesti toimivan tekijän luomaan tietokoneohjelmaan eikä siihen välittömästi liittyvään teokseen. Pykälän 3 momentin mukaan pykälän säännöksiä sovelletaan myös työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun tietokantaan. Lain 27 §:n 3 momentista ilmenee, että lain 40 b §:ää sovelletaan vain, jos ei ole sovittu toisin.

Tekijänoikeuslain 40 b §:n 1 ja 2 momentit säädettiin tekijänoikeuslain muutoksella (34/1991). Lainmuutos perustui hallituksen esitykseen (161/1990 vp). Esityksen mukaan tietokoneohjelmien tuotanto poikkeaa oleellisella tavalla muista aloista, joilla luodaan tekijänoikeudellisesti suojattua aineistoa työtehtävien puitteissa. Esityksessä mainitaan ohjelmien tuotannolle ominaisina piirteinä muun muassa se, että ohjelmat syntyvät ryhmätyönä ja se, että suurten ohjelmistojen valmistuksessa on teollisen prosessin piirteitä. Esityksen mukaan ohjelmistot korvautuvat suhteellisen nopeasti uusilla ohjelmistoilla, joiden valmistuksen pohjana ovat usein aikaisemmat versiot. Yksittäisen tekijän osuutta on käytännössä vaikeata tai mahdotonta erottaa lopullisesta ohjelmasta. Nimenomainen sopiminen kaikkien valmistettujen ohjelmien oikeuksista jokaisen tekijän kanssa tarkasti hänen panoksensa osalta tuottaisi monesti suuria vaikeuksia. Epäselvyys ohjelmiin olevista oikeuksista hankaloittaisi tuotekehityssopimuksia. Esityksen mukaan ohjelmistokaupassa myös ohjelman käyttäjän aseman turvaaminen edellyttää, että ohjelman oikeudenhaltijasta ei ole epäselvyyttä. (esitys s. 21-22)

Edellä viitatus hallituksen esityksen mukaan yleinen käytäntö ohjelmien tuotannossa on, että oikeudet työsuhteessa luotuihin ohjelmiin siirtyvät työnantajalle. Lain 40 b §:n 1 momentin mukaisen erityissäännöksen ottamista lakiin pidetään esityksessä kuitenkin tarpeellisena tulkinnanvaraisuuden vähentämiseksi ja asian suuren käytännön merkityksen vuoksi. Vastaavasti pykälän 2 momentin perusteluissa viitataan yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa vakiintuneeseen käytäntöön. (esitys s. 22)

Hallituksen esityksen mukaan työsuhteella lain 40 b §:ssä tarkoitetaan työsopimuslain 1 §:ssä tarkoitettuun työsopimukseen perustuva työsuhde. Työsopimuksella työntekijä sitoutuu tekemään työnantajalle työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Virkasuhteella puolestaan tarkoitetaan julkisoikeudellista palvelussuhdetta, jossa työnantajana on julkisyhteisö. (esitys s. 53)

Tekijänoikeus tietokoneohjelmaan siirtyy työnantajalle lain 40 b §:n mukaisesti vain silloin, kun kyseessä on työsuhteesta tai vastaavasti virkasuhteesta johtuvien tehtävien täyttäminen. Jos työntekijä luo ohjelman tai osallistuu ohjelman luomiseen erillisestä toimeksiannosta normaalin toimenkuvansa ulkopuolella, oikeudet eivät siirry työnantajalle säännöksen nojalla, vaan ainoastaan erillisellä sopimuksella. (edellä viitattu hallituksen esitys s. 53-54)

Oikeuksien siirtyminen tekijänoikeuslain 40 b §:n nojalla käsittää lain 2 §:n mukaiset taloudelliset oikeudet. Siirtyminen pysyy voimassa myös työ- tai virkasuhteen päätyttyä. Lain 40 b §:ssä tarkoitettuja tietokoneohjelmaan välittömästi liittyviä teoksia ovat ohjelmakuvaukset ja tukimateriaali.

Myös tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annettu Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi 91/250/ETY (jäljempänä tietokoneohjelmadirektiivi) sisältää säännöksen tietokoneohjelmaan olevien taloudellisten oikeuksien siirtymisestä työsuhteessa. Direktiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan "jos tietokoneohjelman on luonut työntekijä työtehtäviään suorittaessaan tai työnantajansa ohjeiden mukaisesti, työnantajalla yksin on oikeus määrätä kaikista taloudellisista oikeuksista näin luotuun tietokoneohjelmaan, jollei toisin ole sovittu". Hallituksen esityksessä (211/1992 vp), joka sisältää muun muassa ehdotukset tietokoneohjelmadirektiivistä aiheutuviksi tekijänoikeuslain muutoksiksi, todetaan kyseisen direktiivin säännöksen vastaavan tekijänoikeuslain 40 b §:n 1 momenttia (esitys s. 4).

Tietokoneohjelmadirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä muutettiin tuolloin voimassa ollutta tekijänoikeuslain 40 b §:n 2 momenttia siten, että säännökseen lisättiin ilmaisu "itsenäisesti". Tarkennuksen myötä on selvää, että tutkijaan, joka palkataan työsuhteeseen tekemään "epäitsenäistä" ohjelmointityötä korkeakoulussa,

sovelletaan lain 40 b §:n 1 momenttia. (katso sivistysvaliokunnan mietintö 2/1993 vp, s. 2)

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 1996:43 käsitellyt tietokoneohjelmaan olevan tekijänoikeuden siirtymistä palvelussuhteessa. ATK-alalla toimivan osakeyhtiön toimitusjohtaja oli luonut tietokoneohjelmiston yhtiön palveluksessa ollessaan. Kun yhtiön tavanomaiseen toimintaan oli kuulunut tietokoneohjelmistojen myynti ja toimitusjohtajan tehtävänä yhtiössä oli ollut ohjelmistojen luominen, tekijänoikeus tietokoneohjelmistoon oli taloudellisten oikeuksien osalta siirtynyt yhtiölle.

Edellä viitattu korkeimman oikeuden ratkaisu koski tekijänoikeuden mahdollista siirtymistä ennen tekijänoikeuslain 40 b §:n voimaan tuloa.

Suomalaisessa lainsäädännössä työsopimuslaki on työsopimuksia koskeva yleislaki. Virkasuhteesta säädetään muun muassa valtion virkamieslaissa. Asevelvollisuudesta ja siviilipalveluksesta on annettu omat erityislait.

Asevelvollisuuslain (452/1950) 1 § sisältää säännöksen asevelvollisuudesta. Lain 3 a §:n 1 momentin mukaan varusmiespalveluksen tarkoituksena on kouluttaa ja harjaannuttaa asevelvolliset sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja siten luoda osaltaan edellytykset sodan ajan varalta tarvittavien joukkokokonaisuuksien tuottamiselle. Laki sisältää säännökset esimerkiksi palveluajasta ja paikallaolosta sekä asevelvollisten käyttämisestä puolustusvoimien ulkopuolella. Lain 50 b §:ssä säädetään asevelvollisen oikeudesta maksuttomaan majoitukseen, muonitukseen, vaatetukseen, terveydenhuoltoon sekä muuhun ylläpitoon samoin kuin taloudellisiin ja sosiaalisiin etuuksiin.

Vastaavasti siviilipalveluslain (1723/1991) 1 § sisältää säännöksen siviilipalvelusvelvollisuudesta. Lain 2 §:ssä säädetään siviilipalveluksen sisällöstä. Sen mukaan siviilipalveluksen sisältönä on yhteiskunnalle hyödyllinen työ. Laki sisältää säännökset esimerkiksi palveluspaikoista, palvelustehtävien määräämisestä ja valvonnasta, siviilipalvelusmiehen etuuksista ja ylläpidosta sekä siviilipalvelusmiehen työ- ja vapaa-ajasta sekä työturvallisuudesta.

Vastaukset hakijan esittämiin kysymyksiin

Kysymykset toistetaan selvyyden vuoksi.

Siirtyykö tekijänoikeus hakijan siviilipalveluksessa luomaan ohjelmistoon lain nojalla palveluspaikalle tai valtiolle?

Tekijänoikeus teokseen, esimerkiksi tietokoneohjelmaan, syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain toiselle, esimerkiksi oikeushenkilölle. Lisäksi tekijä voi luopua moraalisisista oikeuksistaan laadulta ja laajuudelta rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeus syntyy teoksen tekijälle myös silloin, kun teos luodaan työ-, virka- tai toimeksiantosuhteessa. Tekijänoikeuslaissa ei ole yleistä säännöstä tekijänoikeuden siirtymisestä näissä suhteissa työn- tai toimeksiantajalle. Taloudellisten oikeuksien siirtymisestä tai rajatusta moraalisisista oikeuksista luopumisesta voidaan aina sopia tekijän ja työn- tai toimeksiantajan välillä. Tälle sopimiselle ei ole tekijänoikeuslaissa säädetty määrämuotoa. Siten työ- tai toimeksiantosuhte voi ilman nimenomaista sopimusehtoakin kattaa tekijänoikeuden siirtymisen jossakin laajuudessa työn- tai toimeksiantajalle.

Tekijänoikeuslain 40 b §:n 1 momentti sisältää olettasäännön, jonka mukaan tekijänoikeus työsuhteesta johtuvia työtehtäviä täytettäessä luotuu tietokoneohjelmaan ja siihen välittömästi liittyvään teokseen siirtyä työnantajalle. Sama koskee myös virkasuhteessa luotua tietokoneohjelmaa ja siihen välittömästi liittyvää teosta. Säännöstä ei sovelleta, jos työntekijän ja työnantajan välillä on sovittu toisin. Säännöksen syrjäyttävän sopimuksen ei tarvitse olla nimenomainen.

Tekijänoikeus hakijan siviilipalveluksessa luomaan tietokoneohjelmaan ja siihen välittömästi liittyvään teokseen voi siirtyä (suoraan) tekijänoikeuslain nojalla palveluspaikalle vain, jos tilanteeseen soveltuu tekijänoikeuslain 40 b §:n 1 momentti.

Lain 40 b §:n 1 momentti koskee sanamuotonsa mukaan työ- ja virkasuhdetta. Pykälään liittyvissä kansallisissa esitöissä viitataan työsuhteen tunnusmerkkien osalta työ sopimuslakiin. Virkasuhteella puolestaan todetaan tarkoitettavan julkisoikeudellista palvelussuhdetta, jossa julkisyhteisö on työnantajana. Ottaen huomioon, että asevelvollisuuteen perustuva palvelussuhde eroaa tyypillisestä työ sopimukseen tai virkasuhteeseen perustuvasta suhteesta, ja lain 40 b §:n luonteen taloudelliset oikeudet tekijältä "lain nojalla" siirtävänä säännöksenä, tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lain 40 b §:n 1 momentti ole suoraan sovellettavissa siviilipalvelussuhteeseen.

Lain 40 b §:llä voi kuitenkin olla välillistä merkitystä arvioitaessa sitä, ovatko tekijän taloudelliset oikeudet tietokoneohjelmaan tietyssä tilanteessa siirtyneet kokonaan tai osittain. Pykälä heijastaa vakiintunutta käytäntöä tietokoneohjelmiin olevan tekijänoikeuden siirtymisessä. Tietokoneohjelmien luomiseen voi liittyä samoja piirteitä luotiinpa ohjelma työ- tai siviilipalveluspaikalla. Ohjelmalla voi esimerkiksi olla useita tekijöitä. Lisäksi palveluspaikalla voi olla samansuuntaisia intressejä ohjelman käyttöön kuin työ- tai virkasuhteen työnantajalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeudellisesti arvioiden siviilipalvelussuhteen osapuolet voivat sopia oikeuksien siirtymisestä nimenomaisella sopimuksella.

Olisiko oikeuksien siirtymiseen vaikutusta, jos kysymys olisikin varusmiespalveluksesta ja palveluspaikkana olisi puolustusvoimat?

Tekijänoikeusneuvosto viittaa ensimmäiseen kysymykseen antamaansa vastaukseen. Siinä siviilipalveluksesta todettu soveltuu myös asevelvollisuuslain nojalla suoritettavaan varusmiespalvelukseen.

Hakija on tietotekniikka-alalla toimivan yhtiön työntekijä. Siviilipalveluksen ajaksi hänen työsuhteensa keskeytyy. On epäselvää kuuluisiko hakijan työsuhteeseen sellaisen ohjelmiston luominen, jonka hän luo siviilipalvelussuhteessa. Jos kuuluisi, niin voidaanko ajatella, että työsuhteen keskeytymisellä siviilipalveluksen vuoksi ei olisi merkitystä tekijänoikeuslain 40 b §:n soveltamisen kannalta, vaan tekijänoikeus siviilipalveluksen yhteydessä luotuihin teoksiin siirtyisi työnantajalle?

Tekijänoikeusneuvostolla ei ole tarkkaa selvitystä hakijan tarkoittamasta tilanteesta. Yleisesti voitaneen olettaa, että jos tietokoneohjelma luodaan siviilipalvelukseen kuuluvia tehtäviä täytettäessä, kyse ei voi olla samanaikaisesti sen työsuhteen työtehtävien täyttämistä, joka on siviilipalveluksen ajaksi keskeytynyt. Siten voitaneen yleisesti todeta, ettei tekijänoikeus siviilipalveluksen yhteydessä luotuu tietokoneohjelmaan voi siirtyä tekijänoikeuslain 40 b §:n nojalla palveluksen suorittamisen vuoksi keskeytyneen työsuhteen työnantajalle. Työnantajan ja siviilipalvelusta järjestävän palveluspaikan edut voivat tältä osin olla keskenään ristiriidassa. Arviointi on luonnollisesti erilainen esimerkiksi silloin, jos työsuhte jatkuu siviilipalveluksen aikana ja kyse on tuon siviilipalveluksesta erillisen työsuhteen työtehtävien täyttämistä. Lisäksi on syytä todeta vielä, ettei tekijänoikeudellisesti ole estettä sille, että työntekijä tai siviilipalvelussuhteen osapuolet järjestävät oikeuksia nimenomaisilla sopimuksilla.

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.